Suomen ympäristökeskus SYKE
Finnish Environment Institute /
Finlands miljöcentral

Dnro SYKE/2022/1876-1

7.10.2022

Erikoistutkija Sampo Pihlainen

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain 29 a ja 48 §:n muuttamisesta HE 167/2022 vp
Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto

Uutta metsätalouden kannustejärjestelmää koskevan lain valmistelun lähtökohtana on ollut Euroopan unionin valtiontukisääntöjen uudistaminen. Esitettyjen lakien metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä ja kestävän määräaikaisen rahoituslain 29 a ja 48 §:n muuttamisesta on tarkoitus korvata vuodelta 2015 voimassa oleva kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (KEMERA).

Uuden lakiesityksen mukaisen uuden kannustejärjestelmälain tuen piiriin kuuluu pääosin puuntuotantoa tukevia toimia kuten taimikon ja nuoren metsän hoito, terveyslannoitus ja metsätalouden tieverkosto. Kannustejärjestelmälaki sisältää myös metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta keskeiset toimet talousmetsissä: ympäristötuen, metsäluonnon hoidon ja kulotuksen.

Erityisesti suometsät ovat ilmasto- ja vesistövaikutustensa vuoksi hyvin haastavia kohteita. Uuden lain tuen piiriin kuuluvat suometsän hoitosuunnitelma ja suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden sekä piennarteiden tekeminen. Myös muut tukimuodot voivat kohdistua suometsiin. Suometsiin on kiinnitetty erityistä huomiota lain valmistelussa.

Lakiesityksessä on metsäluonnon monimuotoisuuden ja metsätalouden vesistövaikutusten kannalta oikeansuuntaisia linjauksia. Kuitenkin edelleen osa tuetuista toimista voi olla vaikutuksiltaan ympäristön kannalta haitallisia. Lisäksi tuettujen toimien ilmastohyödyt jäävät liian vähäisiksi.

Lakiesityksen mukaisessa kannustejärjestelmässä korostuu puuntuotannon tukeminen. Lakiesityksen tavoitteiden tulee olla ilmaston ja luonnon kannalta huomattavasti kunnianhimoisempia ja selkeämmin määriteltyjä. Metsänomistajille tarvitaan selkeät kannustimet monimuotoisuuden, ilmaston tai vesistöjen tilan parantamiseksi tehtävien toimenpiteiden toteuttamiseksi, jotta kansallisesti ja kansainvälisesti asetetut vesistöjen tilaan sekä monimuotoisuuteen ja ilmastoon liittyvät tavoitteet voidaan saavuttaa.

Monimuotoisuustukien vaikuttavuus

Kansallisessa metsästrategiassa tavoitteena on ollut, että metsätalouden kannustejärjestelmä on tarkoituksenmukainen ja metsänomistajia aktivoiva. Lakiesityksessä eri työmäärille ei kuitenkaan ole asetettu selkeästi mitattavia tavoitteita.

Talousmetsien monimuotoisuustavoitteet liittyvät METSO-ohjelman tavoitteisiin. METSO-ohjelmaa toteutetaan yksityismetsissä ympäristötuella ja metsäluonnon hoitohankkeilla. Ympäristötukea ja metsäluonnon hoitohankkeita ei ole rajattu toteutettavaksi vain Etelä-Suomessa (ns. METSO-alue, Kainuun vaarajakson länsipuoleinen alue ja Lapin kolmio ovat vielä Etelä-Suomea) vaan niitä tehdään koko maassa.

METSO-ohjelman toteutus yksityismetsissä ei ole edennyt käytettävissä olevien resurssien niukkuuden vuoksi vuoden 2025 lopun 82 000 hehtaarin kokonaistavoitteen toteutumisen edellyttämällä tavalla. KEMERA-rahoituksen kohdentamisessa on priorisoitu mm. nuoren metsän hoitoa eikä monimuotoisuutta tukevia toimia. Ympäristötukisopimuksilla ja luonnonhoitohankkeiden toteutuksella oli vuoden 2021 loppuun mennessä saavutettu kaikkiaan 68 prosenttia tavoitteesta (56 000 ha). Ympäristötukisopimuksia on tehty vuosittain 1885–4415 hehtaarille. Merkille pantavaa on ollut, että metsänhoito- ja metsänparannustyömäärät ovat olleet laskussa, kun taas ympäristötuen kysyntä on kasvanut vuosi vuodelta.

Ympäristötuen ja luonnonhoidon hankkeiden on tärkeää olla yksityisten metsänomistajien saatavilla koko maassa. Kokonaisuutena tähän asti saavutettu toteutuspinta-ala on jäänyt vuodesta 2008 käynnistyneessä METSO-ohjelmassa vaatimattomaksi johtuen mm. MMM:n priorisoinneista. Metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiselle on enenevässä määrin tarvetta, sillä metsäluonnon köyhtymistä ei ole onnistuttu pysäyttämään (Hyvärinen ym. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019).

Lakiesitys ei riittävässä määrin vastaa monimuotoisuuden turvaamisen lisääntyneisiin tarpeisiin. Monimuotoisuuden turvaamisen edellytykset tulee asettaa keskeisemmin tukien päätavoitteiksi.

Ympäristötuki ja luonnonhoito: uudet korvausperusteet

Lakiesityksen mukaan ympäristötuen ja metsäluonnon hoidon tavoitteena on jatkossakin biologisen monimuotoisuuden edistäminen talousmetsissä. Ympäristötuen määrän laskennassa noudatettaisiin samoja periaatteita kuin nykyisinkin. Ympäristötuella korvataan maanomistajalle aiheutuneet puuntuotannon tulonmenetykset, joista on vähennetty metsälain 11 §:ssä tarkoitetun vähäistä suuremman taloudellisen menetyksen tai haitan osuus. Lisäksi ympäristötukeen voidaan jatkossa sisällyttää kuolleesta puusta maksettava kannustinkorvaus, joka on enintään 20 prosenttia mainitusta ympäristötuen kokonaismäärästä.

Kuolleesta puusta maksettava kannustinkorvaus voi parhaimmillaan edistää runsaslahopuustoisten kohteiden turvaamista ympäristötuella ja varmistaa lahopuuston säilymisen metsälakikohteilla. Lakiesityksessä mainitaan, että ”Kannustinkorvausta maksetaan kuolleen puun ekologiseen arvoon perustuen”. Kannustinkorvauksen peruste on epäselvä ja spekulatiivinen, ja kaipaa tarkentamista. Lakiesityksessä kiitettävää on kuolleen puun korjuukielto. Lakiesityksestä tulisi kuitenkin käydä ilmi, miten kiellon noudattamista valvotaan. Järeää lahopuustoa tulisi lisäksi voida korvata myös luonnonhoidon toimena uudistushakkuiden yhteydessä niin, ettei se päädy energiapuuksi.

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5

Esitetyn lakiuudistuksen myötä tukea voitaisiin myöntää metsäluonnon hoitoon metsäkeskuksen järjestämän hankehaun ohella myös yksittäisen maanomistajan toteuttamiin töihin maanomistajan jättämän hakemuksen perusteella. Metsäkeskus vastaisi myönnettävän metsäluonnon hoidon tuen vaikuttavuudesta huomioimalla alueelliset luonnonhoidon tavoitteet ja painopisteet. Tämä edistää luonnon monimuotoisuuden palautumista talousmetsissä, koska uudistuksen myötä aiempaa useampi kohde on mahdollista saada luonnonhoidon piiriin.

Ympäristötuen kohdentaminen

Esitykseen sisältyvää ympäristötukea voidaan myöntää metsien määräaikaiseen suojeluun ensi sijassa kohdistuen metsälain (1993/1996) 10 §:ssä määriteltyihin arvokkaisiin elinympäristöihin. Ympäristötukikohde voi muodostua yksittäistä metsikkökuviota laajemmasta monimuotoisuuden kannalta arvokkaasta kokonaisuudesta, ja kohteen rajauksessa hyödynnetään valtioneuvoston periaatepäätöksessä Etelä-Suomen metsien suojelun toimintaohjelmassa (VN 5.6.2014) määriteltyjä luonnontieteellisiä valintaperusteita. Esityksen perusteluissa todetaan, että ”Ympäristötuella voitaisiin edistää myös esimerkiksi Natura 2000 -verkostoon kuuluvien metsäkohteiden sekä METSO-ohjelman mukaisten luontotyyppien turvaamista”. Nämä täsmennykset ovat tarpeellisia ja ne tulee kirjata selkeästi lakiesitykseen.

Ympäristötuen avulla on lakiesityksen mukaan tarkoitettu voitavan välttää metsälain poikkeusluvalla oikeutettuja hakkuita metsien monimuotoisuudelle kannalta tärkeissä elinympäristöissä. Merkittävä osa ympäristötuesta ohjautuu nykyisellään metsälailla turvattuihin kohteisiin, eikä uusia elinympäristöjä tai kohteita saada tehokkaasti turvattua talousmetsissä.

Ympäristötukea tulee voida kohdentaa metsälain elinympäristöjä selvästi laajemmin monimuotoisuudelle arvokkaisiin metsäympäristöihin. Mukaan tulee ottaa muut arvokkaat elinympäristöt ja kaikki METSO-ohjelman valintaperusteiden mukaiset elinympäristöt.

Vapaaehtoinen soidensuojelu ja soiden (myös heikkotuottoisten) ennallistaminen luonnonhoidon hankkeissa edistää sekä monimuotoisuutta että ilmastotavoitteita. Suojelua ja ennallistamista turvemailla tulee lisätä riippumatta siitä, onko kyseessä puuntuotantoon kehitettävä suometsien suunnittelualue. Tämä edellyttää resurssien lisäämistä Suomen metsäkeskuksessa ja kannustinjärjestelmän voimakkaampaa kohdentamista ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden suuntaan.

Kulotus

Monimuotoisuuden turvaamisen kannalta kulottaminen on ylivertainen talousmetsien luonnonhoitokeino, mutta monista syistä johtuen kulotuksia ei ole toteutettu riittävästi viimeisinä vuosina. Tämä ekologisesti erittäin vaikuttavan luonnonhoitokeinon edistäminen on myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa.

Kulotuksessa poltettavan puuston korvaaminen on kannatettava toimenpide, mikä voi riittävän laajasti toteutettuna lisätä kulotuksia talousmetsissä ja näin parantaa paloympäristöjen tilaa sekä metsäpaloja vaativien lajien elinolosuhteita.

Asetusluonnoksen 29 §:ssä esitetty ehto säästöpuuston minimimäärälle on ongelmallinen. Monimuotoisuuden turvaamisen kannalta on nurinkurista, jos säästöpuuston määrän

hehtaarikohtaisen minimivaatimuksen koko kulotusalaa kohden tarkasteltuna voidaan tulkita muuttuvan pienemmäksi neljän hehtaarin kokoisista kulotusaloista alkaen, kuten Luonnonvarakeskuksen METKA-selvityksessä havaittiin (Viitala ym. 2022: Maa- ja metsätalouden kannustinjärjestelmien ilmastovaikutukset). Tämän tulkinnan mukaan 2–4 hehtaarin kulotusaloilla säästöpuita tulee jättää vähintään 10 m^3/ha (mikä vastaa luonnoksessa esitettyä 20 kuutiometriä per 2 hehtaaria). Yli neljän hehtaarin kulotusaloilla säästöpuiden minimimäärä on asetusluonnoksessa vain 5 m^3/ha. Tällöin esimerkiksi viiden hehtaarin alalle minimivaatimus säästöpuun osalta olisi 5 ha × 5 m^3/ha = 25 m^3, siis vähemmän kuin pienemmän, esimerkiksi neljän hehtaarin alan vaatimus olisi (4 ha × 10 m^3/ha = 40 m^3).

Monimuotoisuuden paremman turvaamisen kannalta säästöpuuvaatimusta tulee tässä kohden selkeyttää siten, että vaadittava säästöpuumäärä 2–4 kulotushehtaarin kokoisille kulotusaloille on 10 m^3/ha, ja tämän ylittäville hehtaareilla vaatimus on 5 m^3/ha. Edellisen esimerkin tapauksessa viiden hehtaarin alalle säästöpuun minimimäärä on tällöin (4 ha × 10 m^3/ha) + (1 ha × 5 m^3/ha) = 45 m^3 säästöpuustoa. Tämä tarkennus poistaa ristiriidan ekologisen tutkimustiedon kanssa: tällöin kulotusalan ekologinen laatu paranee kulotuspinta-alan kasvaessa eikä heikkene, kuten tapahtuu jos säästöpuuvaatimus vähenee selvästi yli neljän hehtaarin kulotusalueella (ks. myös Viitala ym. 2022, s. 60–61).

Kulotusalalle jätettävistä säästöpuista aiheutuvan tulonmenetyksen korvaamisessa lakiesityksessä ei noudateta maa- ja metsätalousministeriön asettaman metsätalouden kannustejärjestelmää selvittäneen työryhmän esitystä (MMM 2021: Metsätalouden kannustejärjestelmä 2020-luvulla). Työryhmä esitti (s. 104–105), että ”jos kulotusalalle jätetään yli 20 kuutiometriä poltettavaa säästöpuuta, korvattaisiin valtiontuella tämän vähimmäisvaatimuksen ylittävältä osalta poltetuista säästöpuista aiheutuva tulonmenetys keskikantohinnan mukaan 50 kuutiometriin saakka”. Lakiesityksessä kuitenkin esitetään myös vähimmäisvaatimuksen mukaisen säästöpuuston (20 m^3) sisällyttämistä erillisesti korvattavaksi, kun se työryhmämietinnössä sisältyi kulotuksen hehtaarikohtaiseen tukeen. Tämä muutos vähentää kulotusaloille jätettävän puuston määrää ja siten toimenpiteen ekologista vaikuttavuutta. Säästöpuut tulisi korvata valtiontuella vähimmäisvaatimuksen ylittävältä osalta kuten MMM:n työryhmä esitti.

Asetusluonnoksen 29 §:ssä esitetään säästöpuiden minimiläpimitaksi 15 senttimetriä. Kulotuksen yhteydessä ja sen jälkeen kuolleiden puiden koko on metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta olennainen tekijä: paloalojen kuollutta puuta vaativalle uhanalaistuneelle lajistolle pieniläpimittaisesta palovaikutteisesta puustosta on vain marginaalista ja lyhytaikaista hyötyä (ks. esim. Penttilä ym. 2013: Effects of forest restoration by fire on polypores depend strongly on time since disturbance – a case study from Finland based on a 23-year monitoring period). Tutkimustieto osoittaa, että esimerkiksi vaateliasta ja uhanalaistunutta kääväkäslajistoa alkaa yleisesti esiintyä kuolleilla puilla vasta läpimittaluokista 20–30 cm alkaen (Junninen ja Komonen 2011: Conservation ecology of boreal polypores: A review). Säästöpuiden minimirinnankorkeusläpimitaksi tulisi asettaa 20 senttimetriä.

On hyvä, että lakiesityksessä kulotuksen yhteydessä käytettyä ”säästöpuiden polttaminen” -termiä on avattu esityksessä siten, että kulotusaloille jätettävällä säästöpuuston polttamisella tarkoitetaan palovaikutteisen, hiiltyneen ja kuolleen puuston tuottamista, ei puuston polttamista tuhkaksi.

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5

Suometsät

Lakiesityksen mukaan suometsänhoidon suunnitelmaan sisältyisi velvoite tarkastella suoaluetta hydrologisena kokonaisuutena ja siten, että puuntuotannon tavoitteiden ohella kiinnitettäisiin erityistä huomioita luontoarvojen tunnistamiseen suunnittelualueella sekä huomioiseen suometsien eri käsittelyvaihtoehtoja punnittaessa. Tässä yhteydessä tunnistettaisiin ne osat suunnittelualueesta, joissa metsänkasvatus ei ole taloudellisesti kannattavaa. Näillä alueilla voitaisiin myös selvittää mahdollisuuksia vesitalouden ja puuston ennallistamiseen. Esityksen mukaan jatkossa suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden kustannukset on tarkoitus korvata täysimääräisesti.

Siirtyminen valuma-aluekohtaiseen suunnitteluun sekä vesiensuojelutoimenpiteiden aktiiviseen tukemiseen on oikea ratkaisu. Vesistökuormitus syntyy valuma-alueella tai sen osavaluma-alueella, joten sen ehkäisemiseen tai vähentämiseen tähtäävät vesiensuojelutoimenpiteet kannattaa kohdistaa toimenpiteestä riippuen joko kuormituksen syntyalueelle tai valuma-alueella sellaiseen kohtaan, missä niistä on eniten hyötyä.

Suometsien ojituksella on havaittu olevan sekä välittömiä että pitkäaikaisia vesistökuormitusta lisääviä vaikutuksia. Täten tavoitteet ojituksen vähentämiseen tai välttämiseen ovat edellytys vesistökuormituksen vähenemiselle. Terveyslannoituksella taas pyritään parantamaan metsän kasvua, ja hyvin kasvava metsä vähentää ojitusarvetta ja vesistökuormitusta. Terveyslannoitus muodostaa kuitenkin mahdollisen riskin vesistökuormituksen lisääntymiselle, sillä niukkaliukoisilla ravinteilla, erityisesti fosforilla on taipumus varastoitua maaperään. Ravinnevaraston kasvaminen taas lisää vesistökuormitusta pidemmällä aikavälillä. Tämän vuoksi lannoituksen kohdentaminen kasvin tarpeen mukaan on tärkeää, jotta maan ravinnevarastot eivät pääse kasvamaan liian suuriksi. Tämän vuoksi lakiesityksen pykälään 14 § Terveyslannoitus tulee lisätä myös suometsien kohdalle rajoitus usein toistuvalle lannoitukselle (Ekholm ym. 2005: Phosphorus loss from different farming systems estimated from soil surface phosphorus balance).

Lakiesityksessä luontoarvojen kartoitus tulisi pakolliseksi osaksi suometsän hoidon suunnitelmaa. Tällä vaatimuksella halutaan varmistaa, että luontoarvojen säilyttäminen huomioidaan, kun alueella suunnitellaan suon hydrologiaan vaikuttavia hakkuita ja metsänhoitotöitä. Oletuksena on, että suometsänhoitosuunnitelmien laadinta lisää metsäluonnon hoitoon myönnettävän tuen käyttöä, jolla voidaan ennallistaa luontoarvoja sisältäviä elinympäristöjä sekä torjua aikaisemmin syntyneitä vesistöhaittoja.

Esitettävään suometsän hoitosuunnitelmaan sisältyy myös metsän peitteisen kasvatuksen edellytysten selvittäminen. Tämän arvioidaan lisäävän peitteisen kasvatuksen pinta-alaa, jolla voi olla myös monimuotoisuutta lisäävä vaikutus, varsinkin mikäli hakkuissa kiinnitetään huomiota jätettävien puiden valintaan ja määrään monimuotoisuuden säilyttämisen näkökulmasta. Peitteinen kasvatus vähentää riskiä vesistökuormituksen syntymiselle, sillä alueella on jatkuvasti kasvillisuus, joka ottaa ravinteita maasta kasvuun ja suojaa maanpintaa eroosiolta. Peitteisen kasvatuksen pinta-alan lisääminen on kannatettava toimenpide sekä monimuotoisuuden lisäämisen että vesistökuormituksen vähentämisen kannalta.

Kaiken kaikkiaan esitettävällä suometsän hoidon suunnitelman laadintaan kohdennettavalla tuella arvioidaan olevan merkittävä myönteinen vaikutus suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen sekä lisäämiseen, sillä se kannustaa maanomistajien hankkimaan suometsien

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5

käytön suunnitteluun liittyvää erityisosaamista, joka mahdollistaa ja edesauttaa taloudellisten sekä ilmasto-, monimuotoisuus ja vesistövaikutusten yhteensovittamisen suometsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa.

Suunnitelman laadintaan myönnettävän tuen arvioidaan myös lisäävän elinympäristöjen hoitoon ja ennallistamiseen liittyvien töiden toteutusmääriä sekä ympäristötuen käyttöä. Lisäksi suunnitelmien arvioidaan edistävän kohteiden tarjoamista pysyvään suojeluun METSO-ohjelmassa sekä töiden teettämistä HELMI-elinympäristöohjelman toimeenpanon yhteydessä.

Suometsän hoidon tuen painopisteenä olisi jatkossa suoalueen tai sen osan valuma-alueen kokonaisvaltainen suunnittelu, eikä ojien kunnostustyöhön myönnettäisi enää tukea. Suometsien osalta lakiuudistus on näiltä osin kannatettava. Lakiesitys tarjoaa myös mahdollisuuksia parantaa monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluja ennallistamisen ja elinympäristöjen suojelun kautta, mutta ei aseta näille tavoitteille velvoitteita.

Ilmastonäkökohdat

Lakiesitys ei hyödynnä mahdollisuuksia metsien ilmastohyötyjen vahvistamiseksi. Uuden metsätalouden kannustejärjestelmän tuottamat ilmastohyödyt ovat vähintäänkin epävarmoja (Viitala ym. 2022). Lakiesitys jättääkin muiden ohjauskeinojen kontolle kohtuuttoman suuren ilmastotoimitaakan.

Metsien ilmastotoimien jääminen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) vastuulle on täysin riittämätöntä nykytilanteessa, jossa Suomen hiilineutraalisuustavoitteeseen pääsemiseksi maankäyttösektorin nettonielun on oltava vähintään 21 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (t CO_2-ekv.) (Suomen ilmastopaneelin 2021: Ilmastolakiin kirjattavat pitkän aikavälin päästö- ja nielutavoitteet — Ilmastopaneelin analyysi ja suositukset), maankäyttösektori oli vuonna 2021 nielun sijaan noin kahden miljoonan t CO_2-ekv. suuruinen päästö (Tilastokeskus 2022: Maankäyttösektori ensimmäisen kerran päästölähde vuonna 2021 – Suomen kokonaispäästöt pysyivät edellisvuoden tasolla) ja MISU:n toimenpiteillä on tavoitteena saada aikaan kolmen miljoonan t CO_2-ekv. vuosittainen ilmastovaikutus vuoteen 2035 mennessä (MMM 2022: Valtioneuvosto hyväksyi maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman). Ympäristövaliokunnan mietinnössä lisäksi todetaan, ettei MISU:ssa ole tarkoitus ohjata yksityismaiden metsähakkuita (YmVM 2/2022 vp). Näin ollen Suomessa ei nykytilanteessa ole mitään ohjauskeinoa (tai politiikkaprosessia sellaisen luomiseksi) kannustamassa metsien nielun riittävään kasvattamiseen, vaikka tarvetta tälle olisi Suomen hiilineutraalisuustavoitteen ja EU:n asettaman maankäyttösektorin nettonielutavoitteen saavuttamiseksi.

On syvästi ongelmallista, että lakiesityksessä tuet edelleen kohdistuvat pääsääntöisesti puuntuotannon tukemiseen myöntämällä valtionavustusta toimiin, jotka ovat yleensä yksityistaloudellisesti kannattavia ilman tukeakin (Viitala ym. 2022). Sen sijaan metsätalouden positiivisten ulkoisvaikutusten ja julkishyödyketyyppisten hyötyjen tukeminen (ja negatiivisten ulkoisvaikutusten haittojen välttäminen) jää vähemmälle huomiolle. Kannustinvaikutukseen kuuluu oleellisena osana kustannusten kattamisen lisäksi palkkio ympäristöhyötyjen tuottamisesta, jota ilman kannustimen voidaan katsoa olevan riittämätön (Viitala ym. 2022). Hiilituki- ja hiilivuokrajärjestelmät ovat tutkitusti kustannustehokas tapa kannustaa metsänomistajia kasvattamaan metsiensä nettonielua (Lintunen ym. 2016: Metsät ja hiilivirtoja ohjaava ilmastopolitiikka).

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5

Lakiesityksessä ilmastohyötynäkökohdat painottuvat suhteettomasti metsien kasvun ja terveyden parantamiseen. Kuten Viitala ym. 2022 seikkaperäisesti arvioi, nämä hyödyt saattavat jäädä negatiivisten vaikutusten jalkoihin, mitä ei ole esityksessä riittävässä määrin ole tuotu esille. Erityisesti maaperävaikutusten huomattavasti kattavampi tarkastelu olisi olennaista, varsinkin turvemaiden tapauksessa. Metsien ilmastohyötyjen kokonaisuuden kannalta tulisi välttää myös puubiomassassa olevan hiilivaraston vapautumista, eli nettopäästöjen syntymistä. Tähän lakiesitys tarjoaa vähäisesti tukimahdollisuuksia.

Lakiesityksen mukaisen tukijärjestelmän ehdot epäsuorasti kannustavat jaksollisen metsänkäsittelyn harjoittamiseen jatkuvapeitteisen metsänkäsittelyn sijaan. Tukijärjestelmän tulisi sen sijaan kannustaa jatkuvapeitteiseen metsänkäsittelyyn siirtymiseen kohteilla, joissa tutkimusten perusteella tästä olisi ilmastovaikutusten kannalta eniten hyötyä (Viitala ym. 2022).

Useissa kohdin lakiesitys viittaa ilmastohyötyihin, joiden toteutuminen on spekulatiivista ilman tarkempaa säätelyä. Näin on esimerkiksi väitteessä, että taimikonhoito edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista, jonka edellytykseksi mainitaan sekapuustoisuuden säilyttäminen. Esityksen mukaan esitetyt ehdot ”ohjaavat välttämään tarpeetonta alikasvoksen raivaamista ja kohdentamaan työ kasvatettavaksi valittaviin puuyksilöiden hyväksi, jotka voivat koostua useasta kasvupaikalla menestyvästä puulajista”. Epäselväksi kuitenkin jää, mikä kannuste maanomistajalla on jättää useita puulajeja kasvamaan. Ellei kannustetta ole, väite taimikonhoidon hyödystä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on perusteeton.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet erikoistutkija Sampo Pihlaisen lisäksi ryhmäpäällikkö Kimmo Syrjänen, erikoistutkija Katri Rankinen, vanhempi tutkija Pekka Punttila, kehittämispäällikkö Minna Pekkonen.

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5